

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เรื่องสิทธิเด็กเริ่มเข้าสู่สถานศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนระดับประถมศึกษาในเดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช 2541 โดยสำนักคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้ดำเนินการในโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส จำนวน 23 แห่ง ในพื้นที่นำร่อง 6 จังหวัด แผนงานดำเนินงานดังกล่าวมีเป้าหมายที่จะดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้ทั้งโรงเรียนโดยจะสร้างตัวอย่างเป็นรูปธรรม ตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ส่งเสริมสัมฤทธิ์ผลของการเรียนรู้สุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี และการพัฒนาทักษะชีวิตที่จำเป็นแก่เด็ก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 1) ในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กได้ให้กรอบสำหรับการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กทั้งในระดับโลก ระดับภูมิภาค และระดับชาติ ซึ่งไม่เพียงแต่กำหนดหลักการพื้นฐานเกี่ยวกับสิทธิเด็กหากยังได้สร้างกลไกการติดตามการดำเนินงานด้านการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กในรูปของการรายงาน ซึ่งรัฐภาคีต้องเสนอต่อคณะกรรมการสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ ทั้งนี้เพื่อให้หลักประกันว่าสถานการณ์และปัญหาเกี่ยวกับเด็กในรัฐภาคีจะได้รับการแก้ไขและการคุ้มครองสิทธิเด็กจะได้รับการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีของอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กในปีพุทธศักราช 2535 โดยเชื่อกันว่าอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กจะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ประเทศไทยสามารถพัฒนาการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็กในประเทศไทยให้ดียิ่งขึ้น ในระหว่าง

ปีพุทธศักราช 2535 – 2542 ได้มีความพยายามในการปรับปรุงการปฏิบัติในเรื่องดังกล่าวทั้งในรูปของการออกกฎหมายใหม่ การปรับปรุงแก้ไขกฎหมายระเบียบต่างๆ เพื่อให้เอื้อต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็ก ตลอดจนการจัดทำนโยบายและแผนต่างๆ

ให้มีความเหมาะสมและคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กมากขึ้นรวมถึงการดำเนินโครงการและกิจกรรมต่างๆ ในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเด็ก (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2542, หน้า 3)

สำหรับสิทธิ (Right) คืออำนาจที่กฎหมายรับรองให้แก่บุคคลในอันที่จะกระทำการเกี่ยวข้องกับทรัพย์สินหรือบุคคลอื่นๆ เป็นต้นว่าอำนาจที่กฎหมายรับรองให้บุคคลคนหนึ่ง ในอันที่จะเรียกร้องให้ผู้อื่นอีกคนหนึ่งหรือหลายคนกระทำการบางอย่างบางประการให้เกิดประโยชน์แก่ตน เช่น เรียกร้องให้บุคคลชำระเงินให้หรือซ่อมแซมกำแพงบ้านให้

ถ้าบุคคลนั้นขับรถมาเฉี่ยวชน หรือให้ละเว้นกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น การห้ามทำร้ายร่างกายผู้อื่น ซึ่งเป็นการละเมิดสิทธิของผู้อื่น (พิเชษฐ์ เดชผิว, 2547, หน้า 40 – 41) แต่ในสังคมไทยประสบปัญหาสิทธิเด็กถูกล่วงละเมิดและเด็กถูกลิดรอนสิทธิค่อนข้างมาก ดังปรากฏเป็นข่าวในสื่อมวลชน อาทิเช่น หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์ รุมข่มขืนเด็กท้อง 5 เดือน พ่อแม่เข้าพบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเพื่อขอความช่วยเหลือ (หนังสือพิมพ์ไทยนิวส์, 2547, หน้า 1) นอกจากนี้เด็กจะถูกล่วงละเมิดดังกล่าวแล้ว ชัยรินทร์ สุรพัฒน์ (หนังสือพิมพ์ร่วมด้วยช่วยกัน, 2547, หน้า 10) ได้กล่าวถึงเด็กที่ถูกลิดรอนสิทธิว่าเด็กบางคนถูกพ่อแม่นำมาทิ้งตั้งแต่อายุ 4-5 ขวบ แ่เดินได้ก็เอามาทิ้งไว้ตามสถานที่ต่างๆ เช่น หัวลำโพง สวนสาธารณะ โดยไม่สนใจว่าชีวิตอนาคตภายภาคหน้าจะเป็นอย่างไร การละเลยความรับผิดชอบของผู้บังเกิดเกล้ากลายเป็นสัญญาณของความล้มสลายอนาคตชาติอย่างเจ็บปวด นอกจากนี้ยังมีเด็กอีกประเภทหนึ่งหนีมาจากต่างจังหวัดเพราะพ่อแม่หย่าร้างขาดความรู้สึกรักอบอุ่น บางครอบครัวพ่อแม่ติดคุก หรือไม่ก็เป็นผลจากการละทิ้งวิถีชีวิตชนบทของครอบครัวมาสู่ชุมชนแออัด ครั้นเกิดปัญหาด้านคุณภาพชีวิตจึงตัดสินใจเดินออกจากบ้านเป็นต้น

จากงานวิจัยเรื่อง “ความรุนแรงในเด็ก...ใครทำ...ใครแก้” ของ รศ.ดร.สมพร เจริญชัยศรี ภาควิชาการพยาบาลสาธารณสุข คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่เสนอในหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (ปี พ.ศ. 2548) ได้สรุปว่าพฤติกรรมความรุนแรงของเด็กในสมัยนี้เกิดจากเด็กถูกทำร้ายหรือถูกลงโทษทางกายตั้งแต่ในอดีต เมื่อโตขึ้นจะแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว รุนแรง และลงเอยด้วยการก่ออาชญากรรม ความรุนแรงทางร่างกายที่เด็กคิดว่าผู้ใหญ่กระทำรุนแรง มีตั้งแต่บิดูแรง ดึงหู หยิกจนเป็นรอย บีบแขนแรงๆ จนเจ็บ ตีด้วยเข็มขัด สายยาง ตีด้วยไม้อันใหญ่ เขกศีรษะแรงๆ เด็กบางคนถูกทำร้ายรุนแรงมาก ถึงขั้นถูกต่อย ถูกเหยียบ กระแทบ จับหัวกระแทกกับเสาหรือผนังและเอาบูห์จี้ ความรุนแรงทางจิตใจที่เด็กคิดว่าถูกกระทำ เช่น คำด้วยคำหยาบ คำว่าเรื่องเดิมซ้ำๆ นานๆ คำว่าต่อหน้าเพื่อน ห้ามไม่ให้เล่นกับเพื่อน ขู่ให้กลัว แม้กระทั่งการดูถูกค่าว่าเป็นสุนัข วัว ควาย การถูกเพิกเฉยไม่พูดคุย (หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ, 2547, หน้า 5)

ในปัจจุบันมีข่าวที่เสนอตามสื่อต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทารุณกรรมและละเมิดสิทธิเด็กอยู่เสมอ ผู้ที่ทำร้ายเด็กนั้นอาจเป็นพ่อแม่ ผู้ปกครอง ญาติสนิท คนใกล้ชิด และคนที่อยู่ในสังคมเดียวกัน ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กมีตั้งแต่บาดเจ็บเพียงเล็กน้อย จนถึงต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลหรืออาจรุนแรงถึงขั้นเสียชีวิต หรือเป็นการทำร้ายทางด้านจิตใจ เช่น ข่าวพ่อสุดใจโหดทุบตีลูกน้อย ปล่อยให้อยู่กับหมาหน้าอานาอยู่กินเยี่ยงสัตว์สุดแสนเวทนา

(เชียงใหม่นิวส์, 2548, หน้า 1) ชาวชาติสัมหีนกาม “ข่มขืน – ตี” เด็ก 14 ขวบ ดักจูด ไม่ดี
 กัดหูขาด ขณะไปสอบ (มติชน, 2548, หน้า 1) ขาวรวบพ่อเลี้ยงหีนกามข่มขืนลูกเลี้ยง
 วัย 12 ขวบ นักเรียน ชั้น ป.6 จนตั้งท้อง 7 เดือน ครูเพ่งสังเกตเห็น (ไทยรัฐ, 2548, หน้า 1)
 ซึ่งเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมีเด็กตกเป็นเหยื่อและได้รับผลกระทบโดยตรง

การแก้ไขปัญหาสิทธิเด็กซึ่งเป็นสิทธิของเด็ก ดังที่สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริม
 และประสานงานเยาวชนแห่งชาติ (พ.ศ.2542, หน้า 35) แสดงแนวคิดสิทธิเด็ก เป็นสิทธิ
 ของเด็กและเป็นหน้าที่ที่พึงามในการช่วยเหลือคุ้มครองทั้งจากครอบครัว สังคม และรัฐเพื่อให้
 เด็กได้รับความรัก เจริญเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณภาพของสังคม บรรดาธรรมเนียมปฏิบัติ
 ประเพณีที่เหมาะสมก็ควรจะทำให้เข้ากันได้กับหลักการเรื่องการส่งเสริมสิทธิเด็ก
 โดยสำนักงานกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำโครงการความร่วมมือกับ
 องค์การยูนิเซฟประเทศไทย ภายใต้แผนงานโรงเรียนเพื่อนเด็กขึ้นในประเทศไทยตั้งแต่
 ปี พ.ศ. 2541 สำหรับโรงเรียนเพื่อนเด็กของกระทรวงศึกษาธิการ ได้รับแนวคิดและ
 การดำเนินงานจากองค์การเซฟเดอะคิดเดรน (Save the Children) แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา
 โดยสำนักงานแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการแผนนำร่องพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยใช้
 โรงเรียนเป็นฐาน ได้ประสานความร่วมมือกับสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดนครสวรรค์
 ก่อให้เกิดกระบวนการประเมินความต้องการจากเด็กนักเรียน 28 โรงเรียน ต่อมาได้เริ่ม
 ดำเนินงานแผนงานโรงเรียนเพื่อนเด็กร่วมกับองค์การยูนิเซฟประเทศไทย ปฏิบัติพัฒนา
 กรอบแนวคิดการส่งเสริมสิทธิเด็ก ทักษะชีวิตและกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมกับ
 สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ และต่อมาได้พัฒนารอบแนวคิด
 “โรงเรียนเพื่อนเด็ก” และการดำเนินการแผนงานโรงเรียนเพื่อนเด็กได้เริ่มอย่างเป็นทางการ
 ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2541 โดยดำเนินการในโรงเรียนประถมศึกษาและ
 โรงเรียนประถมศึกษาขยายโอกาส จำนวน 23 แห่ง ในพื้นที่นำร่อง 6 จังหวัด
 (กระบวนการโรงเรียนประเมินตนเอง, 2543, หน้า 1 – 3)

ในส่วนของการทรมามัญศึกษา (เดิม) พิจารณาเห็นว่ากรอบแนวคิดตามอนุสัญญา
 ว่าด้วยสิทธิเด็กมีความสอดคล้องกับแนวทางจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษา
 แห่งชาติพุทธศักราช 2542 ในส่วนที่ทั้งสองแนวคิดต่างให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชน
 ที่จะพัฒนาการเรียนรู้มีส่วนร่วมในสังคมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมด้วยความเสมอภาค
 และเอกภาพ จึงได้นำแนวคิดโรงเรียนเพื่อนเด็ก (Child-Friendly School) มาใช้เพื่อให้เป็น
 วิธีการที่โรงเรียนในสังกัดกรมสามัญศึกษา จะนำมาเป็นแนวทางการดำเนินงาน
 แบบมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายความเป็นมิตรระหว่างโรงเรียน กรรมการสถานศึกษา

ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรต่างๆ ในชุมชน กับเด็กและเยาวชน เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาและปฏิบัติต่อเด็กโดยวิธีการเชิงมนุษยธรรม (หน่วยศึกษานิเทศก์, 2544, หน้า 4)

ในปี พ.ศ. 2544 องค์การยูนิเซฟ (กรุงเทพฯ) ได้ร่วมกับกรมสามัญศึกษานำแนวคิดโรงเรียนเพื่อนเด็กเข้าสู่โรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา และได้มอบหมายให้ศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา เป็นผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานโครงการโรงเรียนเพื่อนเด็ก โดยระยะแรกได้ดำเนินการในโรงเรียนนำร่อง 7 โรงเรียน คือ โรงเรียนแม่จันวิทยาคม อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย โรงเรียนดอกคำใต้วิทยาคม อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา โรงเรียนภูเรือวิทยา อำเภอภูเรือ จังหวัดเลย โรงเรียนขามทะเลสอวิทยา อำเภอขามทะเลสอ จังหวัดนครราชสีมา โรงเรียนสอยดาววิทยา อำเภอสอยดาว จังหวัดจันทบุรี โรงเรียนมัธยมวัดสิงห์ กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนบ้านกาดวิทยาคม อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ แนวทางการดำเนินงานโรงเรียนเพื่อนเด็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา โดยใช้กรอบแนวคิดในอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กเป็นกรอบในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาส่งเสริมสุขภาพกาย สุขภาพจิต รวมทั้งสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้เพื่อปกป้องคุ้มครองเด็กและเยาวชน จากการถูกใช้แรงงาน การถูกทอดทิ้ง การหาประโยชน์ทางเพศ และเพื่อจัดส่งเสริมสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เชื่อมโยงชีวิตการเรียนรู้ในโรงเรียนกับสังคมและโลกโดยเครือข่ายโรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง และองค์กรในชุมชน

ด้วยเหตุนี้ผู้ศึกษาจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทในการส่งเสริมสิทธิเด็กของครูสังกัดศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ทั้งนี้เพราะเป็นเขตพื้นที่การศึกษาที่ผู้ศึกษาเคยปฏิบัติการสอนเป็นการประจำ ดังนั้นบทบาทของครูที่มีส่วนเกี่ยวข้องมากที่สุดคือ ครูสังกัดศึกษา เพื่อนำผลของการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ขยายเป็นแนวทางในเชิงปฏิบัติต่อการส่งเสริมสิทธิเด็กสำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาบทบาทในการส่งเสริมสิทธิเด็กของครูสังกัดศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

ขอบเขตของการศึกษา

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการค้นคว้าแบบอิสระในครั้งนี้ได้แก่ ครูสังกัดศึกษาที่ทำการสอนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 โรงเรียนระดับมัธยมศึกษา จำนวน 50 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มุ่งศึกษาบทบาทของครูสังกัดศึกษาในการส่งเสริมสิทธิเด็กในประเด็นเนื้อหา 4 ด้านดังนี้

1. สิทธิเด็กด้านการมีชีวิตรอด
2. สิทธิเด็กด้านได้รับการพัฒนา
3. สิทธิเด็กด้านการได้รับการปกป้องคุ้มครอง
4. สิทธิเด็กด้านการมีส่วนร่วม

นิยามศัพท์เฉพาะ

การส่งเสริม หมายถึง การดำเนินการเผยแพร่ความรู้ การจัดกิจกรรม และการสร้างค่านิยมแก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษา ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4

สิทธิเด็ก หมายถึง สิทธิเด็กที่จะได้รับการพัฒนาคุณภาพนักเรียนทุกด้าน โดยยึดสิทธิเด็กเป็นแนวทางในการพัฒนา 4 ด้าน ประกอบด้วย สิทธิการมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัย สิทธิในการพัฒนา สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง และสิทธิในการมีส่วนร่วม

ครูสังกัดศึกษา หมายถึง ครูสอนวิชาสังคมศึกษา ที่ปฏิบัติการสอนในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา ประจำปีการศึกษา 2548 ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4 ได้แก่ โรงเรียนสันป่าตองวิทยาคม อำเภอสันป่าตอง โรงเรียนหางดงรัฐราษฎร์อุปถัมภ์ อำเภอลำดอง โรงเรียนสารภีพิทยาคม อำเภอสารภี โรงเรียนน้ำบ่อหลวงวิทยาคม อำเภอสันป่าตอง โรงเรียนสองแคววิทยาคม กิ่งอำเภอดอยหล่อ โรงเรียนสันติสุข กิ่งอำเภอดอยหล่อ และโรงเรียนบ้านกาศวิทยาคม อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ผลจากการศึกษาทำให้ทราบข้อมูลทางด้านบทบาทของครูสังคมศึกษา
ในด้านการส่งเสริมสิทธิเด็ก ในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 4
2. ในการศึกษาครั้งนี้ ครูสังคมศึกษาได้เกิดความคิดและสามารถสร้างโครงการ
ในการส่งเสริมสิทธิเด็กในโรงเรียนต่อไป

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright © by Chiang Mai University
All rights reserved